

**EKOLOGIA OSOBY.
RELACYJNO-SPOŁECZNE ASPEKTY
FUNKCJONOWANIA DOROSŁYCH DZIECI
LESBIJEK I GEJÓW**

Ewa Jackowska*

Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych
Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum
Szczecin

Wstęp

Stoimy wobec wyzwań wynikających ze starań środowisk lewicowo-liberalnych o dostosowanie ustawodawstwa obowiązującego w Polsce w zakresie prawa rodzinnego do żądań grup mniejszości seksualnych. Ostatecznym celem tych zabiegów ma być uznanie różnych form orientacji seksualnej jako równorzędnych, legalizacja „małżeństw” jedнопłciowych i przyznanie tym związkom prawa do adopcji dzieci.

Jeżeli przyjąć, że „ekologiczny oznacza zgodny z naturą”¹, to relacje intymne osób tej samej płci są „nieekologiczne”, gdyż wykraczają poza stan harmonii osoby z jej środowiskiem. Rodzina jako środowisko ekologiczne zbudowana jest na związku kobiety i mężczyzny. Dzieci, które z tego związku się zrodzą, od pierwszych dni życia poznają świat w jego wymiarach: materialnym, społecznym

* Dr hab. Ewa Jackowska, doktor habilitowana nauk humanistycznych w zakresie psychologii, profesor Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum, specjalista psychologii klinicznej. Adres: Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum, 71-011 Szczecin, ul. Mieszka I 61 C; e-mail: jackowska.ewa@wp.pl.

¹ M. Wyrostkiewicz, *Ekologia ludzka. Osoba i jej środowisko z perspektywy teologicznomoralnej*, Lublin 2007, s. 71.

i duchowym poprzez osobową relację z ojcem i matką. Obraz matki i ojca stanowi pierwszy wzorzec do formowania własnych reakcji emocjonalnych, społecznych i odczuć moralnych oraz kształtowania obrazu własnej osoby i własnej tożsamości. W tym kontekście rodzi się pytanie: czy należy uznać za zwyczajne, akceptowane, a nawet pożądane takie rozwiązania prawne, w myśl których związki osób jednej płci zostaną zalegalizowane, nadany im zostanie status prawny małżeństwa, a tym samym prawo do adopcji dzieci?

Niniejsze opracowanie dotyka wyartykułowanej wyżej kwestii. Treść zawarta w artykule stanowi przyczynek do spojrzenia na pary jednopłciowe wypełniające role rodzicielskie z perspektywy empirycznej, opartej na wglądzie w przeprowadzone, głównie w Stanach Zjednoczonych, badania psychologiczno-socjologiczne nad potomstwem wychowywanym w związkach jednopłciowych.

Według ustaleń demografów amerykańskich z roku 2010 w USA było 600 000–700 000 gospodarstw rodzinnych prowadzonych przez osoby tej samej płci. W około 98 000 przypadkach związki jednopłciowe wychowywały co najmniej jedno dziecko². Obecnie w USA pary jednopłciowe mogą legalnie adoptować dzieci. Istotne znaczenie dla przyjętych rozwiązań prawnych miało stanowisko reprezentowane przez Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne (APA).

W roku 2004 APA dokonało przeglądu badań psychologicznych i socjologicznych dotyczących związków jednopłciowych w aspekcie funkcji rodzicielskich. Na podstawie analizowanych badań wydano dwuczęściowe oświadczenie. Pierwsza jego część dotyczyła kompetencji rodzicielskich gejów i lesbijek. Uznano że:

1. Homoseksualizm nie jest zaburzeniem psychicznym. Chociaż ekspozycja na uprzedzenia i dyskryminację wynikającą z seksualnej orientacji może być źródłem stresu, homoseksualna orientacja sama z siebie nie uszkadza funkcjonowania psychicznego.
2. Nie ma empirycznych dowodów, że geje i homoseksualiści nie są zdolni do pełnienia funkcji rodzicielskich. Nie znaleziono istotnych różnic między lesbijkami a kobietami heteroseksualnymi pod względem jakości sprawowania opieki nad dziećmi i relacjach w związkach. Zdaniem ekspertów z APA, rezultaty studiów wykazały, że lesbijki i geje mogą mieć

² M. Regnerus, *How Different Are the Adult Children of Parents Who Have Same-sex Relationships? Finding From the New Family Structures Study*, „Social Science Research”, 41 (2012), s. 756, 752–770; K.M. Heiden Rootes, *Wanted Fathers: Understanding Gay Father Families through Contextual Family Therapy*, „Journal of GLBT Family Studies” 9 (2013) 1, s. 43.

wyższe wskaźniki kompetentnego sprawowania funkcji rodzicielskich niż rodzice heteroseksualni. Wynika stąd, że jest możliwe, aby geje i lesbijki, tak jak rodzice heteroseksualni, właściwie wykonywali obowiązki opiekuńcze wobec dzieci i zapewniali im wzrastanie w zdrowym środowisku wychowawczym.

Druga część oświadczenia dotyczyła braku zakłóceń w psychicznym rozwoju dzieci wychowywanych w związkach jedнопłciowych. Nie stwierdzono u dzieci:

1. Trudności w rozwoju orientacji seksualnej, w tym w genderowej identyfikacji i podejmowania ról genderowych. Identyfikacje seksualne przebiegają podobnie jak u dzieci wychowywanych przez rodziców heteroseksualnych.
2. Zaburzeń w innych obszarach rozwoju osobowości, takich jak: reakcje lęku, ranliwość, trudności w dostosowaniu i problemy w zachowaniu.
3. Zakłóceń w relacjach społecznych. Relacje z rówieśnikami i dorosłymi kształtowały się prawidłowo. Niesłusznie obawiano się też, że dzieci będą odczuwały stygmatyzację, będą narażone na ostracyzm, dręczenie przez rówieśników i wykorzystywanie seksualne przez rodziców lub inne osoby.

Według autorów oświadczenia wyniki badań przemawiają za tym, że: przebieg rozwoju, dostosowanie, samopoczucie nie różnicują znacząco dzieci rodziców lesbijek i gejów w porównaniu z dziećmi wychowywanymi przez rodziców heteroseksualnych. Biorąc powyższe ustalenia pod uwagę, APA sprzeciwia się dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w zakresie: adopcji, sprawowania opieki nad dzieckiem, odwiedzania go, opieki zastępczej i korzystania z usług zapewniających zdrowie reprodukcyjne³.

Przywołane oświadczenie APA z 2004 roku warto skonfrontować z najnowszymi wynikami badań.

W dalszej części artykułu zostaną omówione wybrane rezultaty badawcze ilustrujące różne aspekty przebiegu rozwoju psychicznego osób wzrastających w rodzinach lesbijek i gejów. Skupiono się głównie na prezentacji pracy badawczej M. Regnerusa opublikowanej w 2012 roku⁴ ukierunkowanej na rozpoznanie relacyjno-społecznego wymiaru funkcjonowania osób dorosłych, które w wieku rozwojowym były pod opieką osób żyjących w związkach jedнопłciowych.

³ American Psychological Association. Sexual Orientation, Parents & Children. Adopted by the APA Council Representatives, July 28 & 30, 2004 Research Summary, <http://www.apa.org/about/policy/parenting.aspx> (24.10.2014).

⁴ M. Regnerus, dz. cyt.

1. Nowe Badania Struktur Rodzinych (The New Family Structures Study NFSS). Opis projektu badawczego M. Regnerusa

1.1. Procedura badawcza

Procedura zastosowana w projekcie NFSS realizowanym przez M. Regnerusa jest warta opisu. Próbą badawczą byli młodzi dorośli w wieku 18–39 lat. Próba była liczna. Obejmowała 2988 respondentów stanowiących reprezentatywną próbę młodych dorosłych Amerykanów. Statystyczne porównania zostały wykonane przy uwzględnieniu porównań między respondentami wychowywanymi w ośmiu typach rodzin zróżnicowanych pod względem struktury. Wyróżniono następujące grupy respondentów:

- respondenci wychowywani przez biologicznych heteroseksualnych rodziców żyjących w stabilnym małżeństwie,
- respondenci wychowywani przez matki lesbijki,
- respondenci wychowywani przez ojców gejów,
- respondenci adoptowani przez osoby obce w wieku do 2 lat,
- respondenci wychowywani przez rodziców rozwiedzionych niewstępujących w ponowny związek małżeński,
- respondenci wychowywani przez rodziców rozwiedzionych, którzy ponownie wstąpili w związek małżeński,
- respondenci wychowywani przez samotnego rodzica, który nigdy nie był w związku małżeńskim,
- respondenci wychowywani w innych typach rodzin, które w różnym okresie miały różną strukturę.

Projekt był afiliowany przez Wydział Socjologii University Texas of Austin USA, a wcześniej został poddany licznym konsultacjom naukowym w środowisku socjologów, demografów i specjalistów innych dziedzin humanistycznych z uniwersytetów: Brigham Young University, San Diego State University, The University of Wirginia. Projekt uzyskał dotacje w postaci grantów od Witherspoon Institute i Bradley Foundation. Badania przeprowadzono w latach 2011 i 2012.

W celu uchwycenia różnic między respondentami wychowywanymi w rodzinach o różnej strukturze, w tym w rodzinach lesbijek i gejów, z badanej populacji wyodrębniono podgrupę wychowywaną przez matki lesbijki (163 osoby) i ojców gejów (73 osoby), które łącznie stanowiły 1,7% badanej zbiorowości.

Spośród osób wychowywanych przez matki lesbijki 91% żyło pod opieką matki, gdy ta była w lesbijskim związku, z tego 23% badanych co najmniej 3 lata przed ukończeniem 18. roku życia przebywało z matkami, które były w związku z tą samą partnerką. Dzieci ojców gejów w 42% przebywały z ojcami, gdy mieli oni aktualnie partnera, ale mniej niż 2% przebywało z ojcem i tym samym partnerem dłużej niż 3 lata.

Pomiaru dokonano przy uwzględnieniu 40 ważonych zmiennych. Dla każdej zmiennej ustalano rangi, obliczano średnie arytmetyczne i odchylenie standardowe. Przedstawione w opracowaniu wyniki zostały obliczone statystycznie. Autorzy projektu przyjęli, że różnice istotne statystycznie odnoszą się do wyników, gdy $p < 0,05$. Ze względu na ograniczony rozmiar niniejszego opracowania w dalszej jego części ukazano ten fragment wyników, który ilustruje jedynie podstawowe statystyczne różnice między grupami eksperymentalnymi (dzieci matek lesbijek i ojców gejów) a grupą kontrolną (dzieci wychowywane w pełnych rodzinach przez heteroseksualnych rodziców żyjących w stabilnym związku). Wyniki innych grup zostały pominięte.

1.2. Wyniki

W zestawieniu zamieszczonym poniżej zostały przedstawione średnie dychotomicznych zmiennych, które należy odczytywać jako wskaźnik procentowy porównań badanych osób z trzech różnych typów rodzin. Statystycznie istotne różnice między respondentami z rodzin pełnych heteroseksualnych (RPH) przy porównaniu z grupami eksperymentalnymi – respondentami wychowywani przez matki lesbijki (RL) i ojców gejów (RG) są zaznaczone liczbami zapisanymi **boldem**. Ze względu na małą liczebność respondentów wychowywanych w rodzinach gejów obliczenia statystyczne nie oddają w pełni faktycznych wielkości różnic. W analizie nie uwzględniam pozostałych zmiennych, takich jak: wiek, płeć, rasa, poziom wykształcenia matek i inne. W opublikowanym przez M. Regnerusa artykule te dane są uwzględnione.

Z raportu wynika, że siedem spośród dziesięciu zmiennych odnoszących się do pozycji społecznej i cech osobistych różnicuje respondentów wychowywanych w pełnych rodzinach heteroseksualnych i związkach lesbijskich. Porównanie z rodzinami gejów w liczbach bezwzględnych wskazuje na różnice, przy obliczeniach statystycznych różnice się zacierają.

Porównywane zmienne:	RPH	RL	RG
Aktualnie w kohabitacji	0,09	0,24	0,21
Aktualnie korzystający z pomocy społecznej	0,10	0,38	0,23
Aktualnie bezrobotni	0,08	0,28	0,20
Aktualnie w terapii lub świeżo po terapii	0,08	0,19	0,19
Identyfikacja całkowicie heteroseksualna	0,90	0,61	0,71
Aktualnie w związku z osobą tej samej płci	0,04	0,07	0,12
Romans w trakcie stałego związku	0,13	0,40	0,25
Rozpoznano choroby przenoszone d. płciową	0,08	0,20	0,25
Dotykany/a seks. przez rodzica/dorosłego	0,02	0,23	0,06
Zmuszony/a do uprawiania seksu wbrew woli	0,08	0,31	0,25

Z zestawienia wynika, że dzieci matek lesbijek i gejów w porównaniu z dziećmi rodziców heteroseksualnych są bardziej skłonne do uprawiania seksu z osobami tej samej płci i rzadziej identyfikują się jako całkowicie heteroseksualni (61% i 71% vs. 90%). Warto nadmienić, że powyżej 80% respondentów z pozostałych pięciu typów rodzin identyfikuje się jako heteroseksualni. Wskaźnik dzieci matek lesbijek i ojców gejów jest w tym wymiarze najniższy. Dzieci lesbijek i gejów są również bardziej skłonne do romansu po zawarciu małżeństwa lub kohabitacji. Ponadto dzieci lesbijek istotnie częściej pozostają w kohabitacji (rzadziej w związku małżeńskim), częściej są bezrobotne i korzystają z pomocy społecznej.

Wiktymizacja seksualna istotnie częściej występuje w grupie dzieci lesbijek i gejów. Respondenci z tych grup częściej byli obiektem seksualnych pieszczoł osób dorosłych. Dotyczy to przede wszystkim kobiet. Przy podziale na płeć (nieujęty w zestawieniu) 3% kobiet z rodzin pełnych potwierdza takie doświadczenie, 31% w podgrupie kobiet wychowywanych przez matki lesbijki i 10% kobiet wychowywanych przez ojców gejów. Zmuszanie do uprawiania seksu wystąpiło u 14% kobiet wychowywanych w rodzinach pełnych, 46% w rodzinach lesbijek i 52% w rodzinach gejów. W raporcie nie ma danych dotyczących charakterystyk sprawców nadużyć seksualnych wobec badanych.

W drugim zestawieniu wykazano różnice w zakresie osiągnięć i życia emocjonalnego respondentów. Rezultaty uporządkowano według wartości średnich uzyskanych po zakodowaniu wyników na skalach:

Porównywane zmienne:	RPH	RL	RG
Osiągnięcia edukacyjne	3,19	2,39	2,64
Poczucie bezpieczeństwa w rodz. macierz.	4,13	3,12	3,25

Negatywny wpływ rodz. macierz.	2,30	3,13	2,90
Bliskość z biol. matką	4,17	4,05	3,71
Bliskość z biol. ojcem	3,87	3,16	3,43
Ogólne poczucie zadowolenia	4,16	3,89	3,72
CES-D skala depresji	1,83	2,20	2,18
Skala zależności emocj.	2,82	3,43	3,14
Jakość aktualnego związku	4,11	3,83	3,63
Kłopoty w aktualnym związku	2,04	2,35	2,55

Statystycznie istotne różnice między badanymi wychowywanymi w pełnych rodzinach heteroseksualnych w zestawieniu z badanymi wychowywanymi w rodzinach lesbijskich i gejowskich wystąpiły w zmiennych: ocena osiągnięć edukacyjnych, ocena poczucia bezpieczeństwa w rodzinie macierzystej, negatywny wpływ rodziny macierzystej, nasilenie objawów depresyjnych oraz nasilenie kłopotów w aktualnym związku. Wyniki pomiaru wskazywały na istotnie większe trudności w przystosowaniu emocjonalno-społecznym osób z grup eksperymentalnych. Ponadto w rodzinach lesbijek występowała znacząco wyższa zależność emocjonalna od matek, a w rodzinach gejów znacząco niższe oceny dotyczące bliskości z matką biologiczną i jakości aktualnego związku.

Kolejno przedstawione dane odnoszą się również do wartości uporządkowanych według średnich uzyskanych po zakodowaniu wyników na skalach. Wartości ilustrują nasilenie występowania niepożądanych zachowań oraz sferę kontaktów seksualnych w trzech grupach respondentów:

Porównywane zmienne:	RPH	RL	RG
Częstotliwość używania marihuany	1,32	1,84	1,61
Częstotliwość upijania się	1,68	1,77	2,14
Częstotliwość palenia papierosów	1,79	2,76	2,61
Częstotliwość bycia aresztowanym	1,18	1,68	1,75
Liczba partnerek seksualnych (kobiety)	0,22	1,04	1,47
Liczba partnerek seksualnych (mężczyźni)	2,70	3,46	4,17
Liczba męskich partnerów (kobiety)	2,79	4,02	5,92
Liczba męskich partnerów (mężczyźni)	0,20	1,48	1,47

Z zestawienia wynika, że w porównaniu z osobami wychowywanymi w heteroseksualnych pełnych rodzinach dzieci lesbijek częściej używały marihuany, częściej paliły papierosy, częściej były aresztowane i miały więcej – dotyczy to podgrupy kobiet – partnerek i partnerów seksualnych. W grupie osób wychowywanych przez

gejów w zestawieniu porównawczym z grupą kontrolną częstsze były przypadki aresztowania, a u kobiet większa liczba partnerów i partnerek seksualnych.

1.3. Podsumowanie

Statystycznie istotne różnice między grupami eksperymentalnymi a grupą kontrolną wystąpiły w 25 na 40 (63%) zestawień (grupa respondentów wychowywanych przez matki lesbijki) i 11 (28%) grupa respondentów wychowywanych przez gejów.

Ogólnie przy porównaniach z grupą kontrolną dorosłe dzieci lesbijek na 239 porównań uzyskały wyniki istotnie statystycznie różne (przy $p < 0,05$) w 57 porównaniach (24%), a przy uwzględnieniu zmiennych kontrolujących jeszcze w 44 porównaniach (18%) (co nie zostało ukazane w zestawieniach). Dzieci gejów wykazały 11 różnic (5%), a przy uwzględnieniu zmiennych kontrolujących dodatkowo w 24 porównaniach (10%). Różnice między dorosłymi dziećmi lesbijek i gejów są przypuszczalnie warunkowane mniejszą próbą badawczą dorosłych wychowywanych przez gejów i odmiennością doświadczeń. 91% badanych wychowywanych przez matki lesbijki przebywało z matkami, gdy te były w związku z drugą kobietą, podczas gdy tylko 42% respondentów wychowywanych przez gejów przebywało z ojcami w czasie, gdy byli w związku z innym mężczyzną.

Wyniki badań nie są spójne z badaniami, na które powołuje się w oświadczeniu z 2004 roku APA, a w których nie stwierdzono różnic między dziećmi wychowanymi przez rodziców żyjących w związkach jedнопłciowych a dziećmi wychowywanymi przez rodziców żyjących w stabilnym małżeństwie heteroseksualnym. Przyczyny tej niezgodności są dyskutowane w drugiej części opracowania.

2. Dyskusja wyników

Pary tej samej płci czynią i będą czyniły starania, aby wychowywać dzieci. Wyniki przedstawionych badań, zdaniem ich autora M. Regnerusa, nie są podstawą do odrzucenia takich działań ani też do ich podtrzymywania. Rezultaty referowanych badań stanowią jednak wystarczającą podstawę do polemizowania z opiniami ekspertów z APA, że dzieci wzrastające w związkach jedнопłciowych

nie różnią się psychicznie od rówieśników wychowywanych w rodzinach heteroseksualnych.

Należałoby się przede wszystkim zastanowić nad merytoryczną wartością badań uwzględnionych przez autorów oświadczenia. M. Regnerus wysuwa liczne zarzuty pod adresem badań, na które powołują się psychologowie z APA. Zastrzeżenia badacza wydają się nie do podważenia w świetle oceny zastosowanej w tych badaniach metodologii i procedury badawczej.

1. Pierwszy zarzut dotyczy niereprezentatywności i wielkości prób badawczych. W badaniach, które przeprowadziła C.J. Patterson, próba badawcza liczyła 26 dzieci w wieku 4–9 lat urodzonych lub adoptowanych przez lesbijki⁵. W badaniach zrealizowanych przez M. Kirkpatrick, C. Smith i R. Royą grupa badana to 20 dzieci matek lesbijek i 20 dzieci wzrastających w rodzinach heteroseksualnych⁶. W wymienianych przez APA badaniach F. Tasker i S. Golombok przedstawiono wyniki badań longitudinalnych obejmujących 25 osób wychowywanych przez matki lesbijki porównywanych z 21 badanymi, których matki były heteroseksualne⁷. Jak wiadomo, w małych próbach badawczych wyniki analizy statystycznej nie potwierdzają różnic, co nie oznacza, że hipotezę zero można od razu odrzucić. Przykładem badań dokładnie opracowanych statystycznie przy zastosowaniu pakietu MANOVA, ale obejmujących małą próbę badawczą (14 dziewcząt, 14 chłopców wychowywanych przez matki lesbijki i 22 dziewcząt i 18 chłopców z rodzin heteroseksualnych) są badania J.L. Wainright i C.J. Patterson, w których ustalono, że pod względem relacji z rówieśnikami badani nastolatki z obydwu porównywanych grup się nie różnią. Porównanie takich wskaźników, jak: liczba przyjaciół (z uwzględnieniem podziału na płeć), czas spędzony z przyjaciółmi, pozycja społeczna przyjaciół, popularność w grupie rówieśniczej, nie różnicowały statystycznie badanych wychowywanych przez matki lesbijki i rodziców heteroseksualnych. Nie znaczy to, że przy zwiększeniu próby badawczej różnice by nie wystąpiły⁸.

⁵ C.J. Patterson, *Children of Lesbian and Gay Parents*, „Advanced in Clinical Psychology” 19 (1997), s. 235–245.

⁶ Podaję za: tamże, s. 243.

⁷ F. Tasker, S. Golombok, *Growing up in a Lesbian Mother Family: Effects on Child Development*, New York 1997, s. 194–198.

⁸ J.L. Wainright, C.J. Patterson, *Peer Relations Among Adolescents with Female Same-Sex Parents*, „Developmental Psychology” 44 (2008) 1, s. 117–126.

2. Procedura doboru osób żyjących w związkach jedнопłciowych, na które powołuje się APA, w większości przypadków była niezgodna z zasadami doboru próby reprezentatywnej. Odbywała się bądź to na zasadzie „śnieżnej kuli”, bądź to rekrutacji podczas różnych masowych imprez organizowanych przez lesbijki i gejów. Zatem grupę badaną tworzono z osób aktywnych, czynnie uczestniczących w życiu społecznym, mających wspólne zainteresowania i problemy. Taki dobór daje zafałszowane wyniki. Obejmuje osoby o wyższym poziomie wykształcenia, większej aktywności społecznej, lepszym zdrowiu, wyższym statusie materialnym, a przez to stwarzające dzieciom bardziej korzystne warunki rozwoju.

3. Ważny jest też dobór grupy kontrolnej. W szeroko popularyzowanych badaniach longitudinalnych F. Tasker i S. Golombok, o których wspomniano wyżej, dzieci matek lesbijek porównywano z dziećmi samotnych matek heteroseksualnych. W obszernej pracy C.J. Patterson (wymienianej przez APA) poświęconej rodzinnym relacjom w rodzinach gejów i lesbijek brakuje pełnych informacji na temat doboru grupy badanej i kontrolnej⁹.

4. Ważne są też zmienne i wskaźniki, które bierze się pod uwagę, dokonując porównań. Z przeglądu literatury wynika, że interesowano się głównie dziećmi przed okresem dojrzewania. Badano przede wszystkim relacje emocjonalne z rodzicami i opiekunami, przystosowanie do grupy rówieśniczej i osiągnięcia szkolne. Prace badawcze uwzględnione w raporcie APA odnoszą się do pewnych wycinków życia psychicznego badanych dzieci. Problemy identyfikacji płciowej i orientacji seksualnej nie były wnikliwie analizowane. Nie badano w ogóle wyższych mechanizmów kontroli i integracji zachowania, których jakoś ma szczególne znaczenie dla zdrowia psychicznego jednostki. Koherencja osobowości, odporność stresowa, system wartości, postawy wobec życia rodzinnego, postawy religijne to praktycznie *terra incognita* w kontekście znajomości problematyki psychologicznej dzieci i młodzieży wychowanej w związkach lesbijek i gejów.

5. Kolejny zarzut dotyczy zastosowania w badaniach podejścia typu *self report*, czyli zbierania informacji od osób nieheteroseksualnych, które przypuszczalnie domyślają się, jaki jest cel badań i w obawie przed odrzuceniem mogą opisywać wyidealizowaną wizję relacji w rodzinie i zachowań dziecka, zacierając obraz rzeczywisty. Takie sugestie nasuwają się w związku z nową tendencją

⁹ C.J. Patterson, *Children of Lesbian*, s. 235–245.

zauważaną w badaniach nad rozwojem dzieci – potomstwa wychowywanego w związkach jednopłciowych. Coraz rzadziej mówi się o braku różnic, a coraz częściej przedstawia się rodziców jednopłciowych jako bardziej kompetentnych w porównaniu z heteroseksualnymi. Wykazuje się, że ich więzi z dziećmi są lepiej uformowane, a relacje z partnerami życiowymi bardziej zgodne, bardziej serdeczne i mniej konfliktowe w porównaniu ze związkami heteroseksualnymi. W tym zakresie odwołam się do stosunkowo nowych badań S. Golombok i S. Badger¹⁰, w których porównywano adolescentów matek lesbijek, samotnych matek i wychowywanych w rodzinach, jak określiły autorki, „tradycyjnych”. Okazało się, że najwyższe wskaźniki zakłóceń w życiu emocjonalnym (nadwrażliwość, objawy depresji, lęku, wrogości, używania środków odurzających) wystąpiły u młodzieży wychowywanej w rodzinach pełnych heteroseksualnych, czyli „tradycyjnych”.

6. Nietrudno zauważyć dysproporcję między liczebnością badań poświęconych matkom lesbijkom a ojcom gejom. Publikacje na temat ojców gejų są bardziej ukierunkowane na sygnalizowanie problemów tej grupy mężczyzn niż na analizę wyników badań dotyczących rozwoju psychicznego wychowywanych przez nich dzieci¹¹. Wyniki badań są dosyć fragmentaryczne i ogólnikowe. Zauważa się też tendencję do uwypuklania zalet ojców homoseksualnych w porównaniu z ojcami heteroseksualnymi. C.J. Patterson, relacjonując badania, w których zastosowano technikę wywiadu z ojcami, stwierdza, że ojcowie geje w porównaniu z ojcami heteroseksualnymi są z jednej strony bardziej odpowiedzialni w pełnieniu roli i okazują dzieciom więcej ciepła, a z drugiej charakteryzuje ich wyznaczanie dzieciom granic, co, jak wiadomo, jest dla dzieci korzystne¹². Badacze zwracają uwagę na małą liczbę ojców gejų, których można pozyskać do badań. Na przykład w studium poświęconym relacjom z rówieśnikami młodych osób wychowywanych w jednopłciowych związkach J.L. Wainright i C.J. Patterson, w których procedurę wyznaczenia próby badawczej przeprowadzono według wymogów metodologicznych, wytypowano do badań 44 adolescentów wychowywanych przez matki lesbijki i 6 wychowywanych przez

¹⁰ S. Golombok, S. Badger, *Children raised in mother-headed families from infancy: A Follow-up of children of lesbian and single heterosexual mothers, at Early Adulthood*, „Human Reproduction” 25 (2010) 1, s. 155.

¹¹ K.M. Heiden Rootes, dz. cyt.

¹² C.J. Patterson, *Family Relationships of Lesbians and Gay Men*, „Journal of Marriage and the Family” 62 (2000), s. 1057.

gejów. W konsekwencji badaniom poddano tylko adolescentów wychowywanych przez matki lesbijki¹³.

Nie można wykluczyć, że ujawnione przez M. Regnerusa różnice w relacyjno-społecznych wymiarach funkcjonowania osób wychowywanych w stabilnych rodzinach heteroseksualnych i związkach jedнопłciowych mogą być efektem różnych czynników, w tym: braku wsparcia dla rodziców, stresu związanego z poczuciem stygmatyzacji, braku poczucia bezpieczeństwa w związku z partnerem, braku partnera oraz różnych innych osobistych problemów rodziców. M. Regnerus nie wypowiada się w kwestii przyczyn stwierdzonych różnic. Zauważa, że rodzice żyjący w związkach jedнопłciowych stwarzają dzieciom bardzo zróżnicowane warunki rozwoju. Nie da się zatem autorytatywnie stwierdzić, że orientacja seksualna rodziców jest czynnikiem przesądającym o rozwoju dziecka. Podobnie nie można powiedzieć, że śmierć rodzica czy rozwód upośledzają rozwój dziecka. Badacze podejmujący studia nad wpływem struktury rodziny na rozwój dziecka znają przypadki osób, które doświadczyły przeżyć dramatycznych, a odnoszą sukcesy jako młodzi dorośli. Na podstawie takich pojedynczych przypadków nie można jednak uznać, że struktura rodziny nie ma wpływu na przebieg rozwoju psychicznego dziecka.

W licznych pracach poświęconych dzieciom matek lesbijek podkreśla się, że udział ojca w wychowaniu dziecka nie jest konieczny, chociaż jest pożądany. Relatywnie podobna sugestia zapewne stanie się osnową badań nad dziećmi gejów i będzie sformułowana następująco: udział matek w wychowaniu dziecka jest pożądany, chociaż nie jest konieczny. Wyniki referowanych badań M. Regnerusa niewątpliwie jednak potwierdzają wartość środowiska wychowawczego stworzonego przez rodziców heteroseksualnych żyjących w zgodnym, stabilnym związku.

Warto dodać, że w świetle wiedzy psychologicznej obecność matki i obecność ojca jest niezastąpionym czynnikiem prawidłowego rozwoju młodego pokolenia. Indywidualne historie życia jednostek, które wzrastały po opieką jednego z rodziców i udało się im uzyskać sukcesy w życiu osobistym i społecznym, nie mogą być podstawą podważania empirycznie sprawdzonych prawidłowości. Nie istnieją argumenty, aby zaprzeczać prawom teorii społecznego uczenia się, zgodnie z którymi modelowanie zachowań osób dorosłych, szczególnie tej samej płci i bliskich emocjonalnie, stanowi podstawowy mechanizm socjalizacji dzieci

¹³ J.L. Wainright, C.J. Patterson, dz. cyt., s. 119.

i młodzieży¹⁴. Nie ma naukowych dowodów, za pomocą których dałoby się zanegować znaczenie szczególnej, zakotwiczonej w biologii matki zdolności do bezwarunkowej miłości wobec dziecka, dzięki której jest ono zdolne nawiązać relację bezpiecznego przywiązania, a także uznać za nieistotną dla rozwoju, specyficzną miłość ojca, inspirującą dziecko do pokonywania trudności¹⁵.

Brakuje też naukowych podstaw do przekreślania metaanalizy wyników porównawczych badań kobiet i mężczyzn, które udowodniły odrębność ich dyspozycji psychicznych, dzięki którym rodzice heteroseksualni uzupełniają swoje oddziaływania wychowawcze i przez to stwarzają bardziej urozmaicone, lepiej dostosowane do płci dziecka i indywidualnych jego cech środowisko wychowawcze¹⁶.

3. Wnioski z badań

Wyniki omówionych badań wskazują, że dorosłe dzieci wychowane przez rodziców biologicznych pozostających w trwałym związku uzyskały najwyższe wskaźniki w pomiarze zmiennych odnoszących się do funkcjonowania emocjonalno-społecznego. Zgodne z naturą, ekologiczne środowisko rodzinne, zbudowane na stabilnym związku kobiety i mężczyzny najlepiej służy rozwojowi młodego pokolenia.

Związki partnerskie osób jednej płci istniały zawsze i nie są fenomenem naszych czasów. Niektóre z nich bez względu na literę prawa będą sprawować opiekę nad dziećmi, stanowiąc wyzwanie dla służby zdrowia, placówek oświatowych, duszpasterzy, organizacji pozarządowych, ośrodków psychoterapeutycznych i wymiaru sprawiedliwości.

Zmniejszająca się liczba dzieci wychowywanych przez biologicznych rodziców pozostających w stałym związku nie może stanowić argumentacji do negowania wartości rodziny złożonej z mężczyzny, kobiety i dzieci. Zrównanie prawne związków heteroseksualnych i jedнопłciowych w aspekcie sprawowania opieki nad dziećmi nie znajduje uzasadnienia w wynikach badań naukowych.

¹⁴ Potwierdzają tę opinię autorzy akademickich podręczników z psychologii rozwojowej. Por. H. Bee, *Psychologia rozwoju człowieka*, Poznań 2004.

¹⁵ E. Fromm, *O sztuce miłości*, Poznań 2002.

¹⁶ L. Brannon, *Psychologia rodzaju*, Gdańsk 2002.

Na zakończenie krótka refleksja. Na podstawie zarządzeń administracyjnych można wprowadzić zrównać status prawny małżeństwa i związku dwóch osób tej samej płci, a także redefiniować pojęcie małżeństwa. Tylko czy dzięki tym zabiegom związek dwóch osób tej samej płci stanie się zdolny do rodzenia i wychowywania dzieci? Jaki jest sens podważania wartości i celowości, zgodnej z prawami natury płciowości człowieka? Społeczność, która uwierzy, że tym samym jest związek osób tej samej płci, co związek kobiety i mężczyzny, przeminie w jednym pokoleniu, nie pozostawiając następców.

Literatura

- American Psychological Association. Sexual Orientation, Parents & Children. Adopted by the APA Council Representatives, July 28 & 30, 2004 Research Summary, <http://www.apa.org/about/policy/parenting.aspx> (24.10.2014).
- Bee H., *Psychologia rozwoju człowieka*, Poznań 2004.
- Brannon L., *Psychologia rodzaju*, Gdańsk 2002.
- Fromm E., *O sztuce miłości*, Poznań 2002.
- Golombok S., Badger S., *Children Raised in Mother-headed Families from Infancy: A Follow-up of Children of Lesbian and Single Heterosexual Mothers, at Early Adulthood*, „Human Reproduction” 25 (2010) 1.
- Heiden Rootes K.M., *Wanted Fathers: Understanding Gay Father Families through Contextual Family Therapy*, „Journal of GLBT Family Studies” 9 (2013) 1.
- Patterson C.J., *Children of Lesbian and Gay Parents*, „Advanced in Clinical Psychology” 19 (1997).
- Patterson C.J., *Family Relationships of Lesbians and Gay Men*, „Journal of Marriage and the Family” 62 (2000).
- Regnerus M., *How Different Are the Adult Children of Parents Who Have Same-sex Relationships? Finding From the New Family Structures Study*, „Social Science Research” 41 (2012).
- Tasker F., Golombok S., *Growing up in a Lesbian Mother Family: Effects on Child Development*, New York 1997.
- Wainright J.L., Patterson C.J., *Peer Relations Among Adolescents with Female Same-Sex Parents*, „Developmental Psychology” 44 (2008) 1.
- Wyrostkiewicz M., *Ekologia ludzka. Osoba i jej środowisko z perspektywy teologiczno-moralnej*, Lublin 2007.

**EKOLOGIA OSOBY.
RELACYJNO-SPOŁECZNE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA
DOROSŁYCH DZIECI LESBIJEK I GEJÓW**

Streszczenie

W artykule skupiono się na prezentacji pracy badawczej M. Regnerusa opublikowanej w 2012 roku, ukierunkowanej na rozpoznanie relacyjno-społecznego wymiaru funkcjonowania osób dorosłych, które w wieku rozwojowym były pod opieką osób żyjących w związkach jedнопłciowych.

Próba badawczą byli młodzi dorośli w wieku 18–39 lat. Próba obejmowała respondentów stanowiących reprezentatywną próbę młodych dorosłych Amerykanów. W artykule ukazano podstawowe statystyczne różnice między grupami eksperymentalnymi (dzieci matek lesbijek i ojców gejów) a grupą kontrolną (dzieci wychowywane w pełnych rodzinach przez heteroseksualnych rodziców żyjących w stabilnym związku). Porównania dotyczyły między innymi pozycji społeczno-ekonomicznej, aktualnej sytuacji rodzinnej, więzi z rodziną macierzystą, identyfikacji seksualnej. Statystycznie istotne różnice między grupami eksperymentalnymi a grupą kontrolną wystąpiły w 25 na 40 (63%) zmiennych (grupa respondentów wychowywanych przez matki lesbijki) i 11 (28%) zmiennych (grupa respondentów wychowywanych przez gejów). Wszystkie te różnice wskazywały na lepsze wskaźniki rozwojowe młodych dorosłych wychowywanych w rodzinach heteroseksualnych.

Omówione wyniki badań nie są spójne z badaniami, na które powołuje się w oświadczeniu z 2004 roku Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne (APA), domagające się prawa do adopcji dzieci dla związków jedнопłciowych. Przyczyny tej niezgodności są szczegółowo dyskutowane w następnej części opracowania. Autorka zauważa między innymi, że prace badawcze uwzględnione w raporcie APA odnoszą się do pewnych wycinków życia psychicznego badanych dzieci, wychowywanych przez matki lesbijki i ojców gejów. Problemy identyfikacji płciowej i orientacji seksualnej nie były wnikliwie analizowane. Nie badano w ogóle wyższych mechanizmów kontroli i integracji zachowania (koherencji osobowości, systemu wartości, postawy wobec życia rodzinnego i tak dalej), których jakość ma szczególne znaczenie dla zdrowia psychicznego jednostki.

We wnioskach zwrócono między innymi uwagę na fakt, że związki partnerskie osób jednej płci istniały zawsze i nie są fenomenem naszych czasów. Niektóre z nich bez względu na literę prawa będą sprawować opiekę nad dziećmi, stanowiąc wyzwanie dla służby zdrowia, organizacji pozarządowych, placówek psychoterapeutycznych, a także wymiaru sprawiedliwości.

Słowa kluczowe: ekologia osoby, struktura rodziny, związki jedнопłciowe, wychowanie

**ECOLOGY PERSON.
RELATIONAL – SOCIAL ASPECTS OF ADULT CHILDREN
OF LESBIANS AND GAYS**

Summary

The main content of the article is centered around the presentation of the research work of M. Regnerus published in 2012, aimed to recognize the social dimension of relational functioning adults who had developmental age were under the care of persons living in same sex relationships. An attempt to research were young adults between the ages of 18–39 years. The sample comprised a representative sample of respondents of young adults. The article shows basic statistical differences between experimental groups (children of lesbian mothers and gay fathers) and control group (children raised in heterosexual parent families by parents living in a stable relationship). Comparisons included the following socio-economic position, the current situation of family ties with the family home, sexual identity. Statistically significant differences between experimental groups and the control group occurred in the 25 to 40 (63%) of variables (group of respondents raised by mothers lesbians) and 11 (28%) of respondents raised by gays. All of these differences showed a better development indicators of young adults raised in heterosexual families.

Discussed findings are not consistent with the research, which refers to the statement of the 2004 American Psychological Association (APA), demanding the right to adopt children to same-sex unions. The causes of this discrepancy are discussed in detail in the next part of the study. Among other things, the author notes that the research included in the APA report relate to certain stretches of mental life of the children, raised by their mothers lesbians and fathers gay. Issues of gender identity and sexual orientation have not been thoroughly analyzed. Not been studied at all higher control mechanisms and the integration of behavior (personality coherence, system of values, attitudes towards family life, etc.), the quality of which is of particular importance to mental health unit.

The conclusions requested, inter alia, that the compounds partner of the same sex have always existed and are not a phenomenon of our times. Some of them, regardless of the letter of the law will hold the child care represent a major challenge for health professionals, NGOs, educational psychotherapy, as well as justice.

Keywords: ecology person, family structure, sex relationships, education

Translated by Mirosława Landowska